

تحلیلی بر تأثیر حکمروایی خوب در بهبود کیفیت زندگی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان دهگلان)

حامد قادرمرزی^۱، حسین احمدی^۲، عاطفه احمدی^۳ و فرهاد جوان^۴

تاریخ وصول: ۱۳۹۶/۱۱/۲۴، تاریخ تایید: ۱۳۹۷/۰۶/۳۱

چکیده

حکمروایی خوب در واقع رهیافتی تطبیقی در برنامه‌ریزی و مدیریت منابع در قلمرو سرزمین برای دستیابی به توسعه پایدار به شمار می‌آید که از طریق رفتار قاعده‌مند و نهادینه شدن پاسخگویی، مشارکت مردمی، شفافیت، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، اجماع و ... دست‌یافتنی است. در این راستا، مقاله حاضر بر آن است به بررسی تأثیر حکمروایی خوب بر بهبود کیفیت زندگی روستایی در ۱۵ روستای شهرستان دهگلان بپردازد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و میدانی است. همچنین برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده سعی شده با استفاده از تکنیک توسعه‌یافتگی موریس و نرم‌افزار SPSS، تأثیر حکمروایی بر بهبود کیفیت زندگی روستاییان و رابطه بین این دو متغیر (حکمروایی خوب، کیفیت زندگی روستاییان) مشخص شود. نتایج بررسی ضریب توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه در شاخص‌های کیفیت زندگی بر اساس حکمروایی خوب، نشان داد که، از میان روستاهای مورد بررسی، روستای بلدستی در وضعیت مطلوب و روستای عباسجوب در وضعیت نامطلوب قرار دارد. و روستاهای (تیلکو، سعید آباد، سراب، نیاز، گدمیران، ده رشید، مبارک‌آباد، قشلاق خداکرم، قادرمز، آرزند، آباریک، کاکه چوب، تروال، سرواله)، در وضعیت نسبتاً مطلوب جای گرفته‌اند. همچنین نتایج تجزیه و تحلیل آزمون همبستگی در رابطه با بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و کیفیت زندگی روستاییان، دلالت بر معناداری بین شاخص‌های حکمروایی خوب (مشارکت جویی، مسئولیت‌پذیری، توافق جمعی، عدالت و برابری، قانونمندی، شفافیت و باز بودن، کارایی و اثربخشی) با مؤلفه کیفیت زندگی با سطح معناداری ۰/۰۰۰ است. و نتایج حاصل از آزمون رگرسیون نشان داد که، هشت متغیر مستقل (حکمروایی) با متغیر وابسته (کیفیت زندگی) دارای رابطه معناداری در سطح $P=0/05$ است. و در نهایت نتایج تحلیل مسیر نشان داد که تمامی متغیرهای حکمروایی اثرات مستقیم بر متغیر وابسته (کیفیت زندگی) دارد.

کلیدواژگان: حکمروایی خوب، کیفیت زندگی، سکونتگاه‌های روستایی، شهرستان دهگلان.

۱- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، نویسنده مسئول:

Ghadermazi5861@yahoo.com.

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران، Reaserch2010@gmail.com

۳- دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، مدرس مدعوگروه جغرافیا طبیعی، دانشگاه کردستان،

Std_ahmadi@khu.ac.ir

۴- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، farhad.javan91@yahoo.com

مقدمه

در دهه‌های اخیر، موضوع گذار از دولت به سوی فرایندهای نوین اداره نواحی روستایی یعنی، حکمروایی در مناطق روستایی مطرح شده است، که مرز بین حکومت و جامعه مدنی محسوب می‌شود و به نحوی بر مشارکت حکومت‌ها، شرکت‌های خصوصی، شهروندان و اجتماعات محلی برای طراحی و پیاده‌سازی سیاست‌های اقتصادی، اصلاحات اجتماعی و زیست‌محیطی دلالت دارد. تأکید حکمروایی بر افزایش مردم‌سالاری و مشارکت شهروندان در کلیه امور مربوط به خود اعم از تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجراء است. به گونه‌ای که شهروندان در تمامی امور مشارکت آگاهانه و فعال داشته باشند (فرهادی و زارع، ۱۳۸۹: ۴۸).

سازمان‌های بین‌المللی در صف مقدم حامیان حکمروایی خوب روستایی هستند. آنان معتقد هستند که ظرفیت‌سازی برای زمامداری درست و مطلوب، ابزار اولیه ریشه‌کنی فقر و بهره‌مند شدن عادلانه و برابر همه اقشار مردم از مواهب زندگی و مشارکت در تمامی امور زندگی است. بر این مبنا حکمروایی روستایی عبارت است از فرایند تأثیرگذاری همه ارکان دخیل روستایی بر مدیریت روستایی با تمام ساز و کارهایی که با آن‌ها بتوان به سوی تعالی و پیشرفت روستا و مردم روستایی حرکت کرد. به عبارت دیگر، حکمروایی روستایی همانا به اجرا درآوردن تصمیمات و سیاست‌های مردم روستایی هم سو با منافع خودشان است که درعین حال با منافع ملی، منطقه‌ای و محلی نیز سازگار است (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰).

در ایران، شورای اسلامی روستا از نهادهای محلی است که پس از تصویب طرح تشکیلات شوراهای اسلامی کشور، در تاریخ ۱۳۶۱/۹/۱ در استان‌های کشور برپا شده است. بنا به ضرورت تشکیل شوراهای روستاها، به ویژه در روستاها جهت بهسازی و بهبود وضعیت روستاییان با اصرار جهاد سازندگی در سال ۱۳۶۱، ضمن تصویب طرح قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری جهاد سازندگی مسئول تشکیل شورای روستایی با همکاری وزارت کشور شد. با تصویب قانون انتخابات شورای اسلامی در سال ۱۳۶۵ برگزاری انتخابات شوراهای روستاها در شهر و روستا به وزارت کشور محول، و وظایف جهاد سازندگی حذف شد؛ ولی به علل مختلف از جمله جنگ تحمیلی، اجرای این قانون امکان‌پذیر نشد (وثوقی، ۱۳۷۷، ۲۶۰). در ۱۳۶۵ با تصویب لایحه قانونی تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای و شهرداری‌ها در مجلس و اجرای انتخابات شوراهای در سطح شهرها، شهرک‌ها، روستاها و بخش‌ها در هشتم اسفند سال ۱۳۷۷ شوراهای اردیبهشت سال ۱۳۷۸ به طور رسمی کار خود را شروع کردند (طالب، ۱۳۷۷، ۱۳-۳). شوراهای نهاد مردمی و مستقلی هستند که بر اساس اصل هفتم قانون اساسی وظیفه تصمیم‌گیری و اداره امور محلی را بر عهده دارند (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱، ۶۵). برنامه‌ریزان سال‌های نخست پس از پیروزی انقلاب با تشکیل شوراهای اسلامی در پی دست‌یابی به این اهداف بودند: اجرای سیاست عدم تمرکز، سپردن کارهای عمرانی و اقتصادی و رفاهی به مردم، سرعت بخشیدن به جریان امور، رفع تبعیض، نظارت اجتماعی، تکمیل کار دستگاه‌های دولتی، هدایت و رهبری برنامه‌های محلی، آگاه‌سازی مردم و بالا بردن توان دولت (علوی تبار، ۱۳۷۸، ۷۶). همچنین قانون تأسیس دهیاری‌ها در سال ۱۳۷۷ دهیاری در نوک پیکان مدیریت روستایی قرار گرفت و عملاً یکی از اجزاء مدیریت محلی در سطح نواحی روستایی شکل گرفت (عمادی، دربان آستانه، ۱۳۸۳).

حکمروایی خوب در واقع رهیافتی تطبیقی در برنامه‌ریزی و مدیریت منابع در قلمرو سرزمین برای دستیابی به توسعه پایدار به شمار می‌آید که از طریق رفتار قاعده‌مند و نهادینه شدن پاسخگویی، مشارکت مردمی، شفافیت، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، اجماع و ... دست‌یافتنی است. در این راستا، مقاله حاضر بر آن است به بررسی تأثیر حکمروایی خوب بر بهبود کیفیت زندگی روستایی در ۱۵ روستای شهرستان دهگلان بپردازد.

مبانی نظری

ساختار مدیریت روستایی کشور بر پایه دو رکن شورای اسلامی روستا به عنوان نهاد تصمیم گیر و دهیاری به عنوان نهاد اجرایی گرفت. این نهاد که از استقلال حقوقی و مالی برخوردار بوده و علاوه بر استفاده از عوارض ملی، توانایی وضع و وصول عوارض محلی برای ارائه خدمات عمومی را نیز دارد، متولی عمران و توسعه روستایی در سطح نواحی روستایی محسوب می‌شود (اکبری، عبداللهی، ۱۳۸۷).

با عنایت به اینکه توسعه یک فرایند تلقی می‌شود و دارای متغیرهای مختلفی است که بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند و یکی از این متغیرها، مدیریت مشارکتی با شیوه حکمروایی خوب است، به نظر می‌رسد که با توجه به تجربیات برنامه-ریزی روستایی در ایران، مردم روستایی از بسیاری از فعالیت‌های توسعه‌ای در خصوص محیط زندگی‌شان کنار گذاشته شده و یا حتی فراموش شدند، بر این اساس، مهم‌ترین اصول و معیارهای حکمروایی خوب روستایی به شرح ذیل مطرح می‌شود (UNDP, 2002).

مشارکت مردمی: منظور از مشارکت در حکمروایی خوب روستایی، قدرت تأثیرگذاران بر تصمیم‌گیری‌ها و سهم شدن روستاییان در قدرت است. یعنی مردم روستایی باید در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌هایی که به سرنوشتشان مربوط می‌شود، دخالت کنند و نقش فعال و تأثیرگذار داشته باشند، این قدرت به ویژه در چارچوب اهداف راهبردی توسعه پایدار روستایی (اقتصادی، اجتماعی، نهادی و اکولوژیکی-کالبدی) مورد نظر است (رحمان‌فلسی و دیگران، ۱۳۹۳: ۴۷). پاسخگویی: واژه پاسخگویی فرایندی را شرح می‌دهد که در آن سازمان‌ها، مسئولان و مدیران چه در سطح کلان و یا خرد (شورای اسلامی، دهیار و...) و انجمن‌های محلی روستایی مسئول نتایج تصمیمات و فعالیت‌های خود هستند، در واقع، پاسخگویی اهرمی برای افزایش کنترل مسئولان و تصمیم‌گیرندگان هست تا در قبال عملکرد خود مسئول باشند (Termer & Hume, 2005). مسئولیت‌پذیری: حکمروایی خوب روستایی نیازمند آن است تا نهادها و فرایندها به نفع همه ذینفعان خدمات ارائه کند، این امر زمانی امکان‌پذیر است که نهادها و فرایندها، مسئولان و تصمیم‌گیرندگان به خواست‌ها و انتظارات و نیازهای افراد و گروه‌های روستایی حساس و مسئول باشند و در قبال آنان حساب پس بدهند، در حکمروایی خوب روستایی همه اهل مسئولیت هستند و سعی خواهند کرد از عهده مسئولیتی که به آن‌ها واگذار شده، برآیند. قانون محوری: حکمروایی خوب روستایی مستلزم چارچوب‌های قانونی درست و منصفانه است که به صورت بی‌طرفانه اجرا شود، از سوی دیگر، وجود قوانین کارآمد، مراعات چارچوب-های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌ها، مسئله قانون محوری و قانونمندی را در حکمروایی خوب روستایی بیش از پیش مورد توجه قرار داده است. پای بندی به قوانین، نیازمند آگاهی روستائیان و همچنین احترام به مسئولان قانون است، حمایت کامل از حقوق تمامی استان‌ها به ویژه انسان‌های در حاشیه مانده و فقیر و... و مکان‌های جغرافیایی از اصول اساسی حکمروایی خوب روستایی به شمار می‌آید، اجرای بی‌طرفانه و عاری از تبعیض قوانین مستلزم وجود یک نهاد داور (قضائیه) مستقل و یک نیروی پلیس و فسادناپذیر و بی‌طرف در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی خواهد بود. شفافیت: در حکمروایی خوب روستایی، شفافیت به معنای اختیار دادن به روستائیان برای تبدیل شدن به حسابرسی در جامعه روستایی و داشتن حق اظهارنظر و دسترسی به اطلاعات آزاد است، در چنین حالتی، شفافیت در مقابل پنهان‌کاری در تصمیم‌گیری‌ها به شمار می‌آید. چه اینکه، در پنهان‌کاری امکان بروز فساد در تصمیم‌گیری وجود داشته، در صورتی که شفافیت مانع بروز و یا گسترش آن می‌شود. کارایی و اثربخشی: در حکمروایی خوب روستایی، کارایی و اثربخشی به معنای آن است که نهادها و فرایندها نتایجی را به وجود بیاورند که نیازهای جامعه را برآورده ساخته و درعین حال، استفاده مطلوب از منابع در دسترس برای همگان میسر باشد، در حکمروایی خوب روستایی، مفهوم اثربخشی و کارایی استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفظ

محیطزیست است. عدالت و برابری: در حکمروایی خوب روستایی، ایجاد فرصت‌های مناسب برای تمامی روستائیان در زمینه ارتقای وضعیت رفاهی‌شان، تلاشی در جهت تخصیص عادلانه منابع و مشارکت تمامی مردم حتی اقشار محروم و فقیر در اعلام نظر و تصمیم‌گیری نوعی عدالت محسوب می‌شود. اجماع‌گرایی (توافق جمعی): در جامعه روستایی کنش گران متعدد و گروه‌ها با منافع مختلف وجود دارند، وظیفه حکمروایی خوب روستایی، میانجی‌گری بین دیدگاه‌ها و منافع مختلف موجود در سطح جامعه روستایی به منظور دستیابی به توافقات گسترده درباره آنچه که بهترین منافع را برای آحاد روستائیان و نیز نحوه دستیابی به آن است، است. این کار مستلزم وجود ارتباط و تلاش مشترک میان بخش‌های مختلف دولتی، خصوصی و روستائیان به ویژه سازمان‌های غیردولتی و نهادهای اجتماعی موجود در روستا است. حکمروایی خوب روستایی، بایستی یک چشم‌انداز وسیع و بلندمدت درباره توسعه پایدار انسانی و چگونگی دستیابی به آن داشته باشد، تحقق چنین امری فقط در سایه نزدیک شدن دیدگاه‌ها و منافع مختلف در جامعه روستایی میسر است. مشروعیت: در حکمروایی خوب روستایی، رابطه درست و قانونمند بین مسئولان، مدیران و تصمیم‌گیرندگان محلی و غیر محلی با روستائیان، مشروعیت را به ارمان می‌آورد. در این رابطه و تعامل فی‌مابین مسئولان و مجریان امور، تصمیماتشان توسط اکثریت مردم روستایی مورد حمایت و تأیید قرار می‌گیرد، در نتیجه، می‌توان گفت که مشروعیت یک پدیده دموکراتیک بوده و وقتی در جامعه روستایی به وجود می‌آید که پشتیبانی اکثریت مردم روستایی را طبق قوانین و مقررات به همراه داشته باشد (Barker, 2000).

برخی تجارب و نظریات موجود در عرصه مدیریت محلی حاکی از آن است، حفظ تعادل بین نیازهای اجتماعی، اقتصادی و محیطی نسل حاضر و آینده، تغییر پارادایمی را در اداره امور ایجاد کرده است. این تغییر پارادایم به ورود مفاهیمی مانند مشارکت شهروندی، جامعه مدنی، شفافیت، پاسخگویی، عدالت و برابری در کنار کارایی و اثربخشی مدیریت محلی انجامیده است و حکمروایی محلی را به عنوان پیش‌شرطی برای توسعه پایدار و الگوی مناسبی برای مدیریت شهری و روستایی و بهبود کیفیت زندگی معرفی می‌نماید (UNDP, 2008). و امروزه تقریباً همگان هدف نهایی انواع توسعه را افزایش کیفیت زندگی می‌دانند (خوش‌فر و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۵۲).

در این راستا، با توجه به اهمیت قابل‌توجه الگوهای بومی و محلی در توسعه پایدار روستایی، مفاهیمی مانند حکمروایی محلی، حکمروایی خوب روستایی، و نظایر آن به عنوان شاخصی برای میزان ارزیابی عملکرد مدیران روستایی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در واقع اگر بخواهیم کیفیت زندگی روستائیان را در حال و آینده بهتر کنیم فقط باید آن را در چهارچوب پایداری قرار بدهیم، از این رو بین حکمروایی روستایی و توسعه پایدار روستایی و کیفیت زندگی روستایی رابطه‌ی بسیار محکم و علت و معلول بین این سه برقرار است، که بهبود و تحقق یکی منجر به بهبود دیگری می‌شود. می‌توان این‌چنین بیان نمود که حکمروایی خوب روستایی به نحوی ناگسستنی با رفاه روستائیان پیوند دارد و هدف آن فراهم نمودن بستر دسترسی زنان و مردان و کلیه اقشار جامعه روستایی به منابع و حقوق است. طبق این رویکرد دولت‌ها و مدیران روستایی باید بتوانند بر اساس ارزش‌های فرهنگی مردم و با مشارکت آن‌ها، نیازها و مشکلات را شناسایی کنند و تغییر و تحولاتی را در برنامه‌ریزی ایجاد کنند تا ضمن بهبود شرایط زندگی، ارتقاء سطح کیفیت زندگی جامعه روستایی را حفظ و یا بهبود کنند. از این رو دسترسی به کیفیت زندگی روستایی در گرو حاکمیت خوب روستایی است.

از این رو این پژوهش بر آن است تا بهبود و توسعه شاخص‌های کیفیت زندگی را بر اساس تأثیر حکمروایی خوب در روستاهای شهرستان دهگلان، مورد بررسی قرار دهد. در این ارتباط، واکاوی اسناد و مدارک بیانگر آن است که برخی مطالعات مرتبط با پژوهش از جمله در تحقیقات، دهقانی و شمس‌الدینی در (۱۳۹۳)، حسام و همکاران در (۱۳۹۳)، که در آن به سنجش رضایتمندی روستائیان از عملکرد دهیاری‌ها با رویکرد حکمروایی خوب روستایی پرداخته‌اند، انجام گرفته است.

اجزاء شکوهی و ایستگلدی در (۱۳۹۲)، عوامل زمینه‌ساز حکمروایی خوب، را مورد بررسی قرار داده‌اند، اسماعیل‌زاده و همتی در (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان؛ حکمروایی خوب، راه چاره تحقق شهر خوب، بیان داشته‌اند که الگوی حکمروایی خوب شهری بهترین شیوه‌های مدیریت شهری را با شاخص‌هایی چون شفافیت، قانون‌مداری، نظارت، پاسخگویی، مشارکت و ... ترویج می‌کند. همچنین افتخاری و همکاران در (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای با عنوان ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران به این نتایج رسیدند که، حکمروایی خوب روستایی در اکثر روستاهای مورد مطالعه از وضعیت مناسبی برخوردار نبود و نظام ساختاری روستا برآمده از عدم وجود تعادل یا همزیستی بین کنشگران (دولت، بازار و جامعه مدنی) با تأکید بر رهیافت مکانیکی به جای رهیافت انسان‌گرا و نیز برنامه‌ریزی کارشناسانه به جای برنامه‌ریزی مشارکتی بوده است. بدری و همکاران در (۱۳۹۰)، به مطالعه تطبیقی مدیریت روستایی ایران و چین با رویکرد حکمروایی، پرداخته‌اند و همچنین دربان آستانه و رضوانی در (۱۳۹۰)، نیز عوامل موثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی، دادورخانی و همکاران در (۱۳۹۰)، به مطالعه حکمروایی خوب راهبردی برای کاهش فقر روستایی و افتخاری و همکاران در (۱۳۹۰)، به تبیین رابطه رهیافت حکمروایی خوب و توسعه پایدار روستایی در مناطق روستایی استان مازندران پرداخته‌اند.

روش تحقیق

روش تحقیق به لحاظ ماهیت و هدف مقاله از نوع توصیفی - تحلیلی بوده، جامعه آماری در این مطالعه شوراهای دهیاری‌های روستاهای (روستاهای آرزند، قادرمز، گدمیران علیا، عباسجوب، تیلکو، نیاز، سرواله، تروال، کاکه چوب، بلدستی، آباریک، قشلاق خداکرم، مبارک آباد، ده رشید، سراب، سعیدآباد)، شهرستان دهگلان در استان کردستان است. شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر از طریق پیشین پژوهی و بررسی مطالعات انجام‌گرفته، استخراج شده است (جدول ۱).

جدول ۱: شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش

شاخص‌ها	متغیرها	شاخص‌ها
مشارکت‌جویی	شاخص‌های مورد بررسی در حکمروایی خوب روستایی	کیفیت محیطی
پاسخگویی		کیفیت آموزشی
مسئولیت‌پذیری		کیفیت بهداشت
توافق جمعی		کیفیت درآمد
عدالت و برابری		کیفیت مسکن

	مشکلات ناشی از آن		
قانونمندی	امکانات ورزشی روستا- امکانات فرهنگی هنری روستا(کتابخانه و...)- وجود مسافرت در برنامه سالانه خانواده	کیفیت اوقات فراغت	
شفافیت و باز بودن	-وضعیت ارتباطی روستا(پوشش شبکه ارتباطی راهها)- فاصله مناسب برای دسترسی به شهر- وضعیت روستا از نظر شبکه آب، برق، گاز، تلفن روستا	کیفیت زیرساخت ها	
کارایی و اثربخشی	-اتحاد وانسجام میان ساکنین و دوری از نزاع و کشمکش - امنیتعمومیروستا(شرارت، دزدی، فقدان مزاحمت)- دسترسی به پاسگاه نیروی انتظامی	کیفیت امنیت اجتماعی	

مأخذ: (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۱)، (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۷)، (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰)، (ریاحی و همکاران، ۱۳۹۳)، (افراخته و همکاران، ۱۳۹۴)، (ونتگودت و همکاران، ۲۰۰۳)، (کمپ و همکاران، ۲۰۰۳).

داده‌های مورد نیاز عمدتاً از طریق پرسشنامه محقق ساخته، مطالعات میدانی و مراجعه به روستاها جمع‌آوری شده است. برای بررسی حکمروایی خوب روستایی بر بهبود و توسعه کیفیت زندگی روستایی از مدل موريس دیویس استفاده شده است. در این مدل هر یک از روستاها برای شاخص‌های مختلف و ضرایب تعریف شده، وزن خاصی تعلق می‌گیرد که بیانگر میزان مطلوبیت آن روستا از نظر شاخص مورد بررسی است. دامنه‌ی امتیازی ضریب موريس نیز بین ۰ و ۱ است. بر این اساس دامنه امتیازی بین ۰/۷۱-۱ بیانگر وضعیت مطلوب، دامنه امتیازی بین ۰/۷۰-۰/۴۱ وضعیت نسبتاً مطلوب و دامنه امتیازی بین ۰-۰/۴۰ وضعیت نامطلوب روستاها را نشان می‌دهد. مراحل اجرای این مدل به شرح ذیل است:

مرحله اول: در این مرحله ماتریس شاخص‌ها $IN (n*m)$ تشکیل خواهد شد که در آن سطرها بیانگر شاخص‌ها و ستون‌ها نشان‌دهنده روستاها است.

مرحله دوم: میانگین شاخص‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه می‌شود. در این مرحله به کمک ماتریس شاخص‌های محاسبه شده مرحله اول می‌بایست میزان حداقل Min_j و حداکثر Max_j هر شاخص IN_j را به دست آورد. به عبارت دیگر با محاسبه حداقل شاخص‌ها دامنه محرومیت روستاها از نظر کلیه شاخص‌ها به دست خواهد آمد.

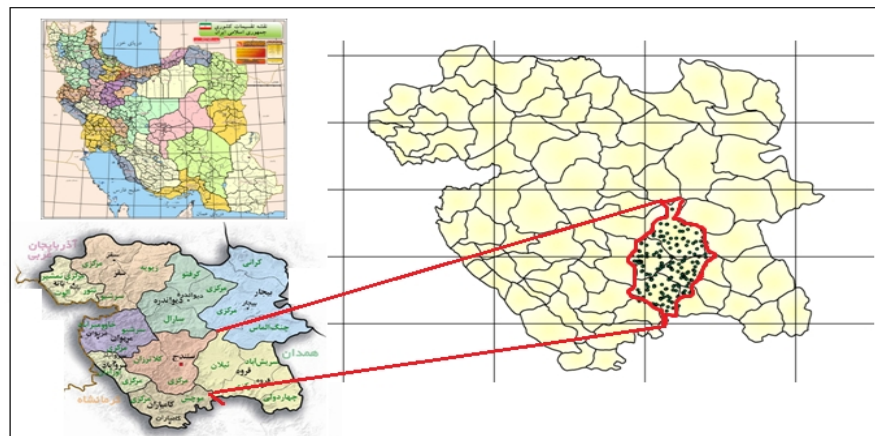
مرحله سوم: تعریف میزان محرومیتی است که برای هر یک از روستاها با در نظر گرفتن شاخص‌های منتخب در مرحله نخست و مقادیر محاسبه شده حداکثر و حداقل شاخص‌ها در مرحله دوم می‌توان محاسبه نمود. بنابراین شاخص محرومیت هر روستا به صورت رابطه ۱ معرفی می‌شود.

$$I = 1 - \frac{MAX_{XII} - RX_{II}}{MAX_{XII} - MIN_{XII}} \quad (1)$$

مرحله چهارم: در این مرحله ضریب نهایی توسعه روستاها محاسبه می‌گردد بدیهی است که هر چه میزان این ضریب (D_{ij}) بیشتر باشد نشان‌دهنده این است که روستا به نسبت توسعه یافته‌تر است و از کیفیت زندگی بیشتری برخوردار است (مبینی دهکردی و هاشمیان اصفهانی، ۱۳۸۵).

$$D_{ij} = \frac{\sum I_{ij}}{n} \quad (2)$$

در نهایت در این پژوهش برای بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و کیفیت زندگی از آمار استنباطی در نرم‌افزار SPSS استفاده شد. برای تبیین رابطه بین هر یک از مؤلفه‌های حکمروایی و کیفیت زندگی از ضریب همبستگی اسپیرمن، رگرسیون چند متغیره و مدل تحلیل مسیر استفاده شد. منطقه مورد مطالعه در این پژوهش روستاهای شهرستان دهگلان است. شهرستان دهگلان در استان کردستان در ۴۷ درجه و حداکثر ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و حداکثر ۳۸ دقیقه عرض شمالی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است. این شهرستان بر اساس سالنامه آماری سال ۹۰ دارای مساحت ۱۸۴۱ کیلومترمربع و از ۲ بخش و ۲ شهر و ۵ دهستان تشکیل شده است (سالنامه آماری، ۱۳۹۵).

شکل ۱: نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه در کشور و استان کردستان

یافته‌های تحقیق

در این مطالعه، به منظور بررسی نقش حکمروایی خوب روستایی در کیفیت زندگی ابتدا شاخص‌های کیفیت زندگی با استفاده از مدل مورس مورد بررسی قرار گرفت، که بر اساس این مدل، در مرحله اول، شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح روستاها، در مرحله بعد میزان محرومیت هر روستا و در نهایت ضریب نهایی هر روستایی و هر شاخص در سطح این مدل بررسی می‌شود.

بر اساس نتایج این مدل، روستاهای^۱ مورد بررسی به سه سطح مطلوب، نسبتاً مطلوب، نامطلوب، طبقه‌بندی شده است. با توجه به این که سطح توسعه یا نمره پایدار هر روستا در ابعاد گوناگون عددی بین صفر تا یک است، بر این اساس دامنه امتیازی بین ۰/۷۱-۱ بیانگر وضعیت مطلوب، دامنه امتیازی بین ۰/۷۰-۰/۴۱ وضعیت نسبتاً مطلوب و دامنه امتیازی بین ۰/۴۰-۰ وضعیت نامطلوب روستاها را نشان می‌دهد (جدول ۲).

۱: سرواله با R1، تروال با R2، کاکه جوب با R3، بلدستی با R4، آباریک با R5، آذرند با R6، قادرمز با R7، قشلاق خداکرم با R7، مبارک آباد با R8، دهرشید با R9، گردمیران علیا با R10، عباسجوب با R11، نیاز با R12، سراب با R13، سعید آباد با R14، تیلکو با R15.

جدول ۲: تحلیل ماتریس دوم و سوم مدل مورس دیویس (مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵-۱۳۹۶)

روستاها	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	میانگین
مصرف مواد غذایی	۰	۰/۲۵	۰/۵	۰	۰/۳۳	۰	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰	۰/۵	۰	۰/۲۲
مصرف سبزیجات	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰/۵	۰/۷۵	۰	۰/۳۳
وجود پزشکان باتجربه	۰/۵	۰/۷۵	۱	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵	۰/۵	۰	۰/۵	۰/۵	۰/۵	۰/۳۳	۱	۰/۷۵	۰	۰/۶۶	۰/۵۷
دسترسی به مراکز بهداشتی	۰/۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۳۳	۰	۰/۵	۰/۷۵	۰/۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۴۰
سلامت جسمانی خود و خانواده	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۵	۰	۰/۲۷
کشاکش و نزاع	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰	۰	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۳۳	۰/۶۳
امنیت عمومی روستا	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۶۶
دسترسی به پایگاه	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۶۹
کیفیت منازل	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۴۰
استفاده از مصالح	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۶
تورگیری منازل	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰	۰/۲۵	۰/۲۵
تسهیلات مناسب در منازل	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰/۷۵	۰	۰/۳۴
عدم وجود جانوران موزی	۰/۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۱	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۳۳	۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۲۵	۰	۰/۶۶
وضعیت ارتباطی روستا	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۳۳	۰	۰	۱	۰/۳۳	۰/۳۶
فاصله مناسب از شهر	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۴۸
وضعیت روستا آب و برق و ...	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۱	۰/۳۳	۱	۱	۰	۰/۴۵
رضایت از شغل	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۱	۰/۲۵	۱	۱	۰/۲۵	۱	۱	۰/۳۳	۱	۱	۱	۰/۸۳
رضایت از درآمد	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰/۷۵	۱	۱	۰/۷۸
رضایت از پس انداز	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۶
میزان خانوار	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۱	۰/۳۳	۱	۱	۰/۷۵	۱	۰/۷۵	۱	۱	۰/۳۳	۱	۱	۱	۰/۸۶
امنیت شغلی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
امکانات ورزشی روستا	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۱	۱	۱	۱	۰/۷۵	۱	۱	۰/۳۳	۱	۱	۱	۰/۹۲
امکانات فرهنگی روستا	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۱	۱	۱	۰/۹۰
وجود مسافرت در خانواده	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۰/۶۶	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۳۳	۰/۷۵	۱	۱	۰/۹۲
وضعیت دفن زباله	۱	۰/۷۵	۱	۰/۷۵	۰/۳۳	۰/۶۶	۱	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۳۳	۱	۱	۱	۰/۷۲
وضعیت شبکه فاضلاب	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۳۳	۱	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۶۶	۰/۷۱
امنیت در برابر مخاطرات محیطی	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۰/۷۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۶۶	۰/۶۴
کیفیت هوای روستا	۰/۷۵	۰/۲۵	۱	۰/۷۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۶۶	۰/۶۱
توسازی مدارس	۰/۷۵	۰/۲۵	۰	۰/۲۵	۰	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰	۱	۰/۳۳	۰/۲۵
دسترسی به مدارس	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۴۰
استفاده از معلمان باتجربه	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۴۲
وسایل گرمایشی و سرمایشی مدارس	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰	۰/۴۴
وجود آزمایشگاه و کتابخانه	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۶۶	۰/۵۷
میانگین	۰/۵۹	۰/۵۵	۰/۵۲	۰/۷۲	۰/۶۶	۰/۴۹	۰/۴۷	۰/۶۸	۰/۵۷	۰/۵۷	۰/۴۵	۰/۴۰	۰/۴۲	۰/۵۵	۰/۶۵	۰/۴۴	۰/۵۴

همان طور که در (جدول ۳)، ملاحظه می‌شود، شاخص‌های (مصرف مواد غذایی، مصرف سبزیجات، سلامتی جسمانی خانواده، استفاده از مصالح، نورگیری منازل، تسهیلات مناسب منازل، وضعیت ارتباطی روستا، دسترسی به مراکز بهداشتی) در وضعیت نامطلوب قرار دارند. همچنین شاخص‌های (کشمکش و نزاع، امنیت عمومی روستا، دسترسی به پایگاه، عدم وجود جانوران موزی، فاصله مناسب از شهر، وضعیت روستا آب و برق و...، امنیت در برابر مخاطرات طبیعی، کیفیت هوای روستا، نوسازی مدارس، دسترسی به مدارس، استفاده از معلمان باتجربه، وسایل گرمایشی و سرمایشی مدارس، وجود آزمایشگاه و کتابخانه) در وضعیت نسبتاً مطلوب می‌باشند. در نهایت شاخص‌های (وضعیت شبکه فاضلاب، وضعیت دفن زباله، وجود مسافرت در خانواده، امکانات فرهنگی روستا، امکانات ورزشی روستا، امنیت شغلی، میزان دارایی خانواده، رضایت از پس انداز، رضایت از درآمد، رضایت از شغل) در وضعیت مطلوب قرار دارند.

جدول ۳: تحلیل ماتریس چهارم؛ رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی (مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵-۱۳۹۶)

رتبه	وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی	ضریب توسعه	شاخص‌ها
۲۷	نامطلوب	۰/۲۲	مصرف مواد غذایی
۲۴	نامطلوب	۰/۳۳	مصرف سبزیجات
۱۵	نسبتاً مطلوب	۰/۵۷	وجود پزشکان باتجربه
۲۱	نامطلوب	۰/۴۰	دسترسی به مراکز بهداشتی
۲۵	نامطلوب	۰/۲۷	سلامت جسمانی خود و خانواده
۱۳	نسبتاً مطلوب	۰/۶۳	کشمکش و نزاع
۱۱	نسبتاً مطلوب	۰/۶۶	امنیت عمومی روستا
۱۰	نسبتاً مطلوب	۰/۶۹	دسترسی به پایگاه
۲۱	نامطلوب	۰/۴۰	کیفیت منازل
۲۲	نامطلوب	۰/۳۶	استفاده از مصالح
۲۶	نامطلوب	۰/۲۵	نورگیری منازل
۲۳	نامطلوب	۰/۳۴	تسهیلات مناسب در منازل
۱۷	نسبتاً مطلوب	۰/۴۶	عدم وجود جانوران موزی
۲۲	نامطلوب	۰/۳۶	وضعیت ارتباطی روستا
۱۶	نسبتاً مطلوب	۰/۴۸	فاصله مناسب از شهر
۱۸	نسبتاً مطلوب	۰/۴۵	وضعیت روستا آب و برق و ...
۶	مطلوب	۰/۸۳	رضایت از شغل
۷	مطلوب	۰/۷۸	رضایت از درآمد
۲	مطلوب	۰/۹۶	رضایت از پس انداز
۵	مطلوب	۰/۸۶	میزان دارایی خانواده
۱	مطلوب	۱	امنیت شغلی
۳	مطلوب	۰/۹۲	امکانات ورزشی روستا
۴	مطلوب	۰/۹۰	امکانات فرهنگی روستا
۳	مطلوب	۰/۹۲	وجود مسافرت در خانواده

۸	مطلوب	۰/۷۲	وضعیت دفن زباله
۹	مطلوب	۰/۷۱	وضعیت شبکه فاضلاب
۱۲	نسبتاً مطلوب	۰/۶۴	امنیت در برابر مخاطرات محیطی
۱۴	نسبتاً مطلوب	۰/۶۱	کیفیت هوای روستا
۱۸	نسبتاً مطلوب	۰/۴۵	نوسازی مدارس
۲۱	نامطلوب	۰/۴۰	دسترسی به مدارس
۲۰	نسبتاً مطلوب	۰/۴۲	استفاده از معلمان باتجربه
۱۹	نسبتاً مطلوب	۰/۴۴	وسایل گرمایشی و سرمایشی مدارس
۱۵	نسبتاً مطلوب	۰/۵۷	وجود آزمایشگاه و کتابخانه

همچنین بررسی شاخص‌ها در سطح روستاها (جدول ۴)، نشان می‌دهد که روستای بلدستی در وضعیت مطلوب و روستای عباسجوب در وضعیت نامطلوب قرار دارد. و روستاهای (تیلکو، سعیدآباد، سراب، نیاز، گدمیران علیا، ده رشید، مبارک‌آباد، قشلاق خداکرم، قادرمز، آرزند، آبیاریک، کاه چوب، تروال، سرواله) در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار گرفته‌اند. در کل می‌توان این‌چنین بیان نمود که، با توجه به ضریب به دست آمده ۰/۵۴، تمامی شاخص‌ها و روستاها از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار هستند.

جدول ۴: تحلیل ماتریس چهارم، رتبه‌بندی روستاها از نظر وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی (مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵-۱۳۹۶)

رتبه	وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی روستاها	ضریب توسعه	روستاها
۵	نسبتاً مطلوب	۰/۵۹	سرواله
۷	نسبتاً مطلوب	۰/۵۵	تروال
۸	نسبتاً مطلوب	۰/۵۲	کاه چوب
۱	مطلوب	۰/۷۲	بلدستی
۳	نسبتاً مطلوب	۰/۶۶	آبیاریک
۸	نسبتاً مطلوب	۰/۴۹	آرزند
۹	نسبتاً مطلوب	۰/۴۷	قادرمز
۲	نسبتاً مطلوب	۰/۶۸	قشلاق خداکرم
۶	نسبتاً مطلوب	۰/۵۷	مبارک‌آباد
۶	نسبتاً مطلوب	۰/۵۷	ده رشید
۱۰	نسبتاً مطلوب	۰/۴۵	گدمیران علیا
۱۳	نامطلوب	۰/۴۰	عباسجوب
۱۲	نسبتاً مطلوب	۰/۴۲	نیاز
۷	نسبتاً مطلوب	۰/۵۵	سراب
۴	نسبتاً مطلوب	۰/۶۵	سعیدآباد
۱۱	نسبتاً مطلوب	۰/۴۴	تیلکو

برای بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و کیفیت زندگی روستاییان در ۱۶ روستای مورد مطالعه، ابتدا پرسشنامه محقق ساخته، در میان ۱۶ نفر از مدیران (شورای روستا) توزیع شد. ابتدا میانگین شاخص‌ها و در نهایت برای تجزیه و

تحلیل اطلاعات به دست آمده از آزمون همبستگی اسپیرمن و رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر استفاده شده است (جدول ۵ و ۶).

جدول ۵: میانگین شاخص‌های بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و کیفیت زندگی روستاییان (مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵-۱۳۹۶)

شاخص‌ها	میانگین	نمونه
مشارکت‌جویی	۴/۳۷	۱۶
پاسخگویی	۴/۳۱	۱۶
مسئولیت‌پذیری	۴/۵۰	۱۶
توافق جمعی	۴/۴۳	۱۶
عدالت و برابری	۴/۱۸	۱۶
قانونمندی	۴/۲۵	۱۶
شفافیت و باز بودن	۴/۳۱	۱۶
کارایی و اثربخشی	۴/۱۲	۱۶

بر اساس نتایج به دست آمده، به ترتیب شاخص‌های، مسئولیت‌پذیری با میانگین ۴/۵۰، توافق جمعی با میانگین ۴/۴۳، مشارکت‌جویی با میانگین ۴/۳۷، شفافیت و باز بودن و شاخص تأثیر پاسخگویی در کیفیت زندگی با میانگین ۴/۳۱، قانونمندی با میانگین ۴/۲۵، کارایی و اثربخشی با میانگین ۴/۱۲، بالاترین و پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۶: همبستگی بین مؤلفه‌های حکمروایی خوب با کیفیت زندگی روستاییان (مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵-۱۳۹۶)

SIG	Sperman rho correlation Sig.(2-tailed) N	متغیر وابسته	متغیر مستقل
۰/۰۰۰	۰/۷۰۰	کیفیت زندگی	مشارکت‌جویی
۰/۰۰۰	۰/۷۸۷		پاسخگویی
۰/۰۰۰	۰/۷۵۷		مسئولیت‌پذیری
۰/۰۰۰	۰/۸۶۷		توافق جمعی
۰/۰۰۰	۰/۸۷۴		عدالت و برابری
۰/۰۰۰	۰/۶۹۳		قانونمندی
۰/۰۰۰	۰/۸۵۳		شفافیت و باز بودن
۰/۰۰۰	۰/۸۳۰		کارایی و اثربخشی

با توجه به جدول (۶)، رابطه معناداری بین شاخص‌های حکمروایی خوب (مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، توافق جمعی، عدالت و برابری، قانونمندی، شفافیت و باز بودن، کارایی و اثربخشی)، با مؤلفه کیفیت زندگی با سطح معناداری ۰/۰۰۰ وجود دارد.

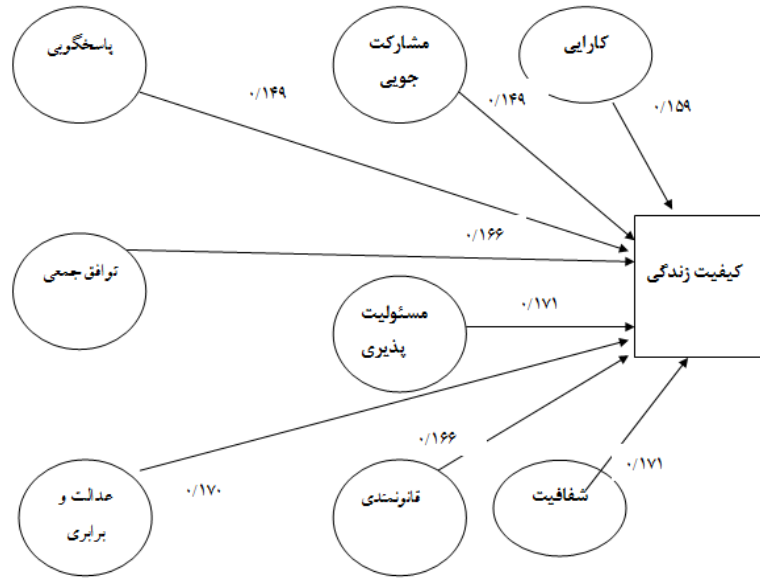
در ادامه به منظور بررسی نقش حکمروایی خوب در کیفیت زندگی روستاییان از رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شده است (جدول: ۷). هشت متغیر مستقل حکمروایی با متغیر وابسته (کیفیت زندگی) دارای رابطه

معناداری در سطح $P=0/05$ است. لذا هشت متغیر برای پیش‌بینی متغیر وابسته مورد استفاده واقع شدند. همچنین در اولین گام متغیر مشارکت‌جویی وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/70$ و ضریب تعیین برابر با $0/54$ به دست آمد، به عبارتی دیگر $0/54$ درصد تغییرات متغیر وابسته یعنی ارتقای کیفیت زندگی توسط این متغیر تبیین می‌گردد. در گام دوم متغیر پاسخگویی وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/59$ و ضریب تعیین برابر با $0/35$ به دست آمد. در گام سوم متغیر مسئولیت‌پذیری وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/85$ و ضریب تعیین برابر با $0/73$ به دست آمد. در گام چهارم متغیر توافق جمعی وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/93$ و ضریب تعیین برابر با $0/86$ به دست آمد. در گام پنجم متغیر عدالت و برابری وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/88$ و ضریب تعیین برابر با $0/78$ به دست آمد. در گام ششم متغیر قانونمندی وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/70$ و ضریب تعیین برابر با $0/50$ به دست آمد. در گام هفتم متغیر شفافیت و باز بودن وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/81$ و ضریب تعیین برابر با $0/66$ به دست آمد. در نهایت گام هشتم متغیر کارایی و اثربخشی وارد معادله گردید. مقدار ضریب همبستگی چندگانه R برابر با $0/90$ و ضریب تعیین برابر با $0/81$ به دست آمد.

جدول ۷: نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه با ورود حکمروایی به معادله (مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵-۱۳۹۶)

مقدار t	Beta	سطح معناداری F	R ² تعدیل شده	R ²	R	شاخص‌های حکمروایی
۳/۸۰۰	۰/۷۰۰	۰/۰۰۱	۰/۵۳۰	۰/۵۴۱	۰/۷۰۰	مشارکت‌جویی
۶/۳۴۵	۰/۸۲۰	۰/۰۰۰	۰/۳۰۷	۰/۳۵۳	۰/۵۹۴	پاسخگویی
۶/۲۳۶	۰/۸۵۷	۰/۰۰۰	۰/۷۱۶	۰/۷۳۵	۰/۸۵۷	مسئولیت‌پذیری
۹/۴۵۹	۰/۹۳۰	۰/۰۰۰	۰/۸۵۵	۰/۸۶۵	۰/۹۳۰	توافق جمعی
۷/۱۴۵	۰/۸۸۰	۰/۰۰۰	۰/۷۶۹	۰/۷۸۵	۰/۸۸۶	عدالت و برابری
۳/۷۵۶	۰/۷۰۸	۰/۰۰۲	۰/۴۶۶	۰/۵۰۲	۰/۷۰۸	قانونمندی
۵/۲۵۵	۰/۸۱۵	۰/۰۰۰	۰/۶۴۰	۰/۶۶۴	۰/۸۱۵	شفافیت و باز بودن
۷/۸۱۱	۰/۹۰۲	۰/۰۰۰	۰/۸۰۰	۰/۸۱۳	۰/۹۰۲	کارایی و اثربخشی

نتایج حاصل از تحلیل مسیر هشت متغیر اصلی شامل: مشارکت‌جویی، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، توافق جمعی، عدالت و برابری، قانونمندی، شفافیت و باز بودن، کارایی و اثربخشی، در (شکل: ۱)، نشان داده شده است. شایان‌ذکر است در این مرحله به صورت یکجا به تحلیل مسیر متغیرهای اصلی تأثیرگذار بر ارتقای کیفیت زندگی روستاییان مبادرت شده است. بر این اساس و بر اساس ضرایب همبستگی موجود، تمامی شاخص‌ها در ارتقای کیفیت زندگی روستاییان موثر بوده‌اند. در واقع همه متغیرها به صورت مستقیم بر متغیر وابسته که همان کیفیت زندگی است اثرات مستقیم را داشته‌اند در واقع هیچ اثرات غیرمستقیمی در بین متغیرهای مستقل وجود نداشته است. این موضوع نشان‌دهنده عدم وجود اختلاف بین نظرات مدیران روستایی در مورد اهمیت هر یک از متغیرها و نتایج حاصل از تحلیل مسیر است.

شکل ۲: روابط بین متغیرها بر اساس نتیجه تحلیل مسیر

پژوهش حاضر باهدف بررسی حکمروایی خوب بر بهبود و توسعه کیفیت زندگی روستایی انجام گرفته است. نتایج پژوهش نشان داده است که حکمروایی خوب روستایی بر بهبود و پایداری کیفیت زندگی روستایی تأثیرگذار است. و میزان این تأثیر در ابعاد مختلف قابل توجه است. در پژوهش‌های پیشین (سان فنگ کام، ۲۰۰۸)، (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۱) و (حسام و همکاران، ۱۳۹۳)، (دریان آستانه و رضوانی، ۱۳۹۰) نیز بر تأثیر حکمروایی خوب بر بهبود کیفیت زندگی روستایی تأکید شده است، از این رو می‌توان اعتبار نتایج پژوهش را با استناد به مطالعات پیشین مورد تأیید قرارداد. همچنین در این پژوهش برای دستیابی به نتایج کارا، در وهله اول وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح روستاها و وضعیت روستاها از نظر کیفیت شاخص‌های کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفت و میزان توسعه و محرومیت روستاها در ارتباط با شاخص‌ها مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت تأثیر حکمروایی خوب در بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفت.

در این ارتباط، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل مدل موريس دیویس برای تأثیر حکمروایی خوب روستایی در بهبود و توسعه کیفیت زندگی روستایی، نشان داد، که شاخص‌های (وضعیت شبکه فاضلاب، وضعیت دفن زباله، وجود مسافرت در خانواده، امکانات فرهنگی روستا، امکانات ورزشی روستا، امنیت شغلی، میزان دارایی خانواده، رضایت از پس انداز، رضایت از درآمد، رضایت از شغل) در وضعیت مطلوب قرار دارند. همچنین بررسی شاخص‌ها در سطح روستاها، بیانگر آن است که روستاهای (تیلکو، سعیدآباد، سراب، نیاز، گدمیران علیا، ده رشید، مبارک‌آباد، قشلاق خداکرم، قادرمز، آرزند، آباریک، کاکه چوب، تروال، سرواله) در وضعیت نسبتاً مطلوب جای گرفته‌اند. و روستای بلدستی در وضعیت مطلوب قرار گرفته شده است. و بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و کیفیت زندگی روستاییان، در بحث یافته‌های استنباطی بر اساس آزمون اسپیرمن، بیانگر رابطه معناداری بین شاخص‌های حکمروایی خوب (مشارکت جویی، مسئولیت‌پذیری، توافقی جمعی، عدالت و برابری، قانونمندی، شفافیت و باز بودن، کارایی و اثربخشی) با مؤلفه کیفیت زندگی با سطح معناداری ۰/۰۰۰ است. در ادامه با استفاده از آزمون رگرسیون چندگانه، ضریب همبستگی چندگانه R برای تک‌تک مؤلفه‌های حکمروایی خوب برآورد شد، نتایج در ادامه با استفاده از مدل

تحلیل مسیر نشان داد که، بر مبنای ضرایب همبستگی موجود، تمامی شاخص‌ها در ارتقای کیفیت زندگی روستاییان موثر بوده‌اند.

نتیجه‌گیری

حکمروایی خوب پارادایمی نوین در عرصه توسعه است که با جامعیت خاص خود تمام ویژگی‌ها و شرایط لازم برای توسعه را در بر دارد. بنابراین در زمینه کاهش فقر به طور عام و فقر روستایی به طور خاص دارای سوابق درخشانی بوده و در بسیاری از کشورهای جهان مورد استفاده و ارزیابی قرار گرفته است و توانسته است در سیاست‌های نوین کاهش فقر در اولویت قرار گیرد و موفقیت‌های بسیاری به دست آورد. مفهوم حکمروایی خوب به معنای در بر گرفتن مجموعه عواملی همچون مشارکت، پاسخگویی، مشارکت نهادهای مدنی و در مجموع ایجاد یک نظام مبتنی بر ساز و کارهای مدنی است که به منظور تحقق اراده مردم بر سرنوشت خویش و مدیریت فضای زیستی خودشان است. در این راستا تحقق حکمروایی خوب به عنوان مفهومی جدید در مدیریت روستایی از آن جهت اهمیت دارد که کشور در سال‌های اخیر به دنبال پیاده کردن نقش پررنگ تری برای مشارکت مردم در تمامی سطوح کشور از جمله روستایی است و ایجاد سازوکارهای مدیریتی همچون شوراهای روستایی و دهیاری‌ها در این جهت بوده است. از طرف دیگر، امروزه تقریباً همگان هدف نهایی انواع توسعه را افزایش کیفیت زندگی می‌دانند.

در این ارتباط همچنان که نتایج پژوهش نشان داد، حکمروایی خوب بر توسعه و بهبود کیفیت زندگی روستایی بسیار تأثیرگذار خواهد بود، در این راستا دستیابی به روستایی با قابلیت زندگی و کیفیت زندگی بالا که در آن امکانات و نیازهای اساسی تأمین شود در گروه تحقق الگوی حکمروایی خوب روستایی است که اجماع، مشروعیت و اثربخشی تصمیمات را فراهم کند و مشارکت مردم را در تصمیم‌گیری‌ها فراهم نماید. حکمروایی خوب پیونددهنده میان اصول و ارزش‌های حاکمیتی و رویکردهای نوین سازمان‌دهی به حساب می‌آید و با به رهگیری از مفاهیم مشارکت، قانون‌مداری، شفاف‌سازی، انعطاف‌پذیری، وفاق محوری، عدالت، پاسخگویی، زمینه ارتقا کیفیت زندگی را فراهم می‌آورد. امری که در پژوهش حاضر نیز بیان تأثیرات زیاد حکمروایی در کیفیت زندگی در نواحی روستایی شهرستان دهگلان نیز بوده است و ارتقاء شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی منجر به بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی روستایی خواهد شد.

منابع

۱. احمدی، م.، علیجانی، ب. (۱۳۸۶). تحلیل فضایی نقش اقلیم بر تجهیزات و ادوات نظامی در ایران، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، دوره چهارم، شماره ۱۳، صص ۲۷-۳۹.
۲. پاینده، ن.، زکی، غ.م. (۱۳۸۳). محاسبه دمای موثر با طراحی نرم افزار سلامت، مجله پژوهش های جغرافیایی، دوره سی و هشت، شماره ۵۷، صص ۹۱-۷۳.
۳. جان، ل.، فرانکتی. آ.، مترجم: بهلول علیجانی. (۱۳۹۳). درآمدی بر روش ها و فنون میدانی در جغرافیا، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی
۴. جهان تیغ، ر.، فخری، س.، ادراکی، م.، اروجی، ح. (۱۳۹۴). ارزیابی ظرفیت های اقلیم دفاعی سواحل شمالی خلیج فارس با تاکید بر دفاع غیر عامل، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال سیزده ام، شماره ۵۲، صص ۸۷-۱۱۵.
۵. حجازی زاده، ز.، کرپلایی، ع. (۱۳۹۵). مقدمه ای بر اقلیم آسایش حرارتی و شاخص های آن. تهران: انتشارات آکادمیک و انجمن جغرافیای ایران/
۶. حنفی، ع.، خوشحال دستجردی، ج.، اوصانلو، ع. (۱۳۹۲). ارزیابی شاخص دمای موثر استاندارد در نیمه غربی کشور به منظور برنامه ریزی فعالیت نیروهای نظامی و انتظامی. پژوهشنامه مطالعات مرزی، سال دوم، شماره ۲، صص ۲۳-۱/
۷. حنفی، ع.، خوشحال دستجردی، ج.، علیجانی، ب.، فخری، س. (۱۳۹۳). ارزیابی و پهنه بندی وضعیت اقلیم دفاعی نیمه غربی کشور با استفاده از شاخص اقلیم دفاعی (آآ)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال دوم، شماره ۶، صص ۲۷-۵۶.
۸. حنفی، ع.، خوشحال دستجردی، ج. (۱۳۹۳). ارزیابی و پهنه بندی تقویم اقلیم نظامی مناطق مرزی همجوار با کشور عراق، فصلنامه مدیریت نظامی، دوره چهارم، شماره ۵۴: ۱۵۵-۱۷۸/
۹. سرمد، م. (۱۳۹۰). نقش و جایگاه پدافند غیر عامل در زنجیره تامین مناطق کویری، فصلنامه مطالعات انتظامی شرق، پیش شماره، صص ۱۵-۳۶.
۱۰. صفوی، ی. (۱۳۸۴). اصول و مبانی جغرافیای نظامی، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح. تهران/
۱۱. غلامعلیان، ا. (۱۳۸۹). کاربرد جغرافیای نظامی در طرح ریزی های عملیاتی، فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال هفتم، شماره ۱۸، صص ۵۰-۲۳/
۱۲. فخری، س.، مقیمی، ا.، یمانی، م.، جعفربیگللو، م.، مرادیان، م. (۱۳۹۲). تاثیر عوامل ژئومورفولوژیکی و اقلیمی (ژئومورفوکلیمایی) زاگرس جنوبی در منطقه شمال تنگه هرمز بر دفاع غیر عامل (با تاکید بر مکان یابی مراکز حساس و مهم). پژوهش های ژئومورفولوژی کمی، شماره ۲، صص ۸۱-۹۸/
۱۳. قطبی، م. (۱۳۶۷). هواشناسی و حمل و نقل در جنگ. مجموعه مقالات سمینار جغرافیایی کاربردی و جنگ: صص ۱۱۳-۱۱۹/
۱۴. کالینز، جان، ام. (۱۳۸۴). جغرافیای نظامی (جغرافیای طبیعی) ترجمه: آهنی، محمدرضا، محسنی، بهرام، انتشارات دانشگاه امام حسین (ع).

15. Caldwell, D. R., Ehlen, J., & Harmon, R. S. (Eds.). (2005). Studies in military geography and geology. Springer Science & Business Media.
16. Crook, J. C. 2009. Climate analysis and long range forecasting of dust storms in Iraq (Doctoral dissertation, Monterey, California. Naval Postgraduate School).
17. Espo, D. (2003). "Storm, battles stall U.S. Push," Phoenix, AZ, East Valley Tribune, 26 March 2003.
18. Farish, Matthew. 2009, "Military and Geography", International Encyclopedia of Human Geography, vol. 7.

19. Greeley, J. (2001). Desert One: A mission of hope turned tragic. A case of what could've been. Airman Magazine. (Online Version: <http://www.af.mil/news/airman/0401/hostage.html>)
20. Huchthausen, P. (2003). America's Splendid Little Wars: A Short History of U. S. Military Engagements: 1975-2000. New York: Viking Press.
21. LaJoie, M. R. 2006. The impacts of climate variations on military operations in the Horn of Africa (Doctoral dissertation, Monterey, California. Naval Postgraduate School).
22. Leonard Hill, O. W. Griffith and Martin Flack. 1916. The Measurement of the Rate of Heat-Loss at Body Temperature by Convection, Radiation, and Evaporation Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Containing Papers of a Biological Character Vol. 207, pp. 183-220
23. Manual, F. Manual 34-81. Weather Support for Army Tactical Operations. 1989. Chapter 4. department of the army Washington.
24. Manual, f. manual 34-81-1. BATTLEFIELD WEATHER EFFECTS.1992. department of the army Washington.
25. Montgomery, C. S. 2008. Climatic variations in tropical West African rainfall and the implications for military planners (Doctoral dissertation, Monterey, California. Naval Postgraduate School).
26. Moss, S. M. 2007. Long-range operational military forecasts for Afghanistan (Doctoral dissertation, Monterey, California. Naval Postgraduate School).
27. Perrett, B. (1988). Desert Warfare: From its Roman Origins to the Gulf Conflict. Wellingborough, UK: Stephens, Ltd.
28. Scott, H.M. (1996). Great Northern War. In Reader's Companion to Military History. R. Crowley and G. Parker, eds. New York: Houghton Mifflin Company, 187-188.
29. Siple, P. A., & Passel, C. F. 1945. Measurements of dry atmospheric cooling in subfreezing temperatures. Proceedings of the American Philosophical Society, 89(1), 177-199.
30. Tarle, E. (1942). Napoleon's Invasion of Russia, 1812. New York: Oxford University Press.
31. Toppe, A. (1952). Desert warfare: German experiences in World War II. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute.
32. US Department of Defense (DOD). (1992). Conduct of the Persian Gulf War. Final report to Congress. Washington, DC: US Government Printing Office.
33. Woodward, R 2009, "Military Geographies", in: International Encyclopedia of Human Geography, London.